

Hoofdpijnen

15 oktober 2020

Beleid

1.1 Inleiding

Op het moment waarop we de Jaarstukken 2019 aanbieden, zitten we midden in de crisis als gevolg van het coronavirus. Deze crisis heeft op dit moment grote consequenties op sociaal, economisch en maatschappelijk vlak. Het raakt inwoners, bedrijven en instellingen in onze gemeente op korte termijn en zeer waarschijnlijk ook op langere termijn. Maar ook onze eigen organisatie en hoe wij hier vanuit onze rol als lokale overheid op kunnen en moeten reageren. De coronacrisis stelt ons voor nieuwe en andere uitdagingen dan waar we vanuit ons coalitieakkoord mee aan de slag zijn gegaan. Wat dit allemaal gaat betekenen is op dit moment nog onduidelijk. En hoewel wij in deze jaarstukken terugkijken op 2019, plaatst de coronacrisis deze jaarstukken in een bijzonder perspectief.

Het afgelopen jaar was het eerste volledige jaar voor ons college. Een jaar waarin de uitvoering van het Coalitieakkoord 'Duurzaam, Sociaal, Veilig en Vitaal' uit 2018 over de volle breedte ter hand werd genomen.

Er is veel gebeurd en er mooie resultaten neergezet. Dat doen we als gemeente steeds meer samen en in verbinding met de samenleving, de wijken en de inwoners. Afgelopen jaar lag het accent op de uitvoering van ambities. We zijn goed op weg, maar we lopen ook tegen een aantal zaken aan, die een onbekommerde uitvoering in de weg staan. Zoals zo vaak in het leven is de praktijk weerbarstiger dan de theorie. Met de raadsmededeling Financiële beheersing in het fysiek domein hebben we hier een tipje van de sluier over opgelicht. De verder uitwerking is te vinden het Voortgangsverslag 2020-1 en de Perspectiefnota 2021-2024. Hieronder belichten we een aantal resultaten, gerelateerd aan de titel van coalitieakkoord: een Duurzaam, Sociaal, Veilig en Vitaal Gooise Meren.

1.2 Samen werken aan een Duurzaam, Sociaal, Veilig en Vitaal Gooise Meren

Duurzaam

Op het terrein van klimaat en duurzaamheid zijn mooie resultaten geboekt. Zo hebben we inwoners gestimuleerd om energie te besparen en het eigen huis te verduurzamen. Om initiatieven te ondersteunen is een Initiatievenfonds Duurzaam Gooise Meren ingericht. Diverse initiatieven zijn hierdoor mogelijk gemaakt. Bijvoorbeeld een nieuw duurzaamheids-lesplan voor het voortgezet onderwijs of de energie tentoonstelling Kompas op Groen. Ook hebben we een energieloket Gooise Meren ingericht, waar inwoners en ondernemers met vragen over energiebesparen en verduurzaming terecht kunnen. Daarnaast zijn energiecoaches opgeleid, die bij inwoners langs kunnen komen voor gratis advies. En we stimuleren inwoners en ondernemers om duurzaam te ontwikkelen (bouwen en verbouwen). In 2019 is hiervoor een website voor de bewustwording voor duurzaamheid en klimaatadaptatie gerealiseerd (duurzaam.gooisemeren.nl).

Samen met andere gemeenten hebben we vanuit de VNG lobby gevoerd voor de gemeentelijke belangen in het Nationaal Klimaatakkoord. Ook mooi om te constateren dat we onze doelen ten aanzien van circulair inkopen ruimschoots halen. De 10% die als doel staat voor 2022 gaan we zeker halen. We hebben zelfs al een score Zilver. Dat betekent tussen de 20% en 49% circulair inkopen.

Tot slot. Gooise Meren wil in 2050 energieneutraal zijn. Dan willen we bereiken door energie te besparen, duurzame energie te stimuleren en onze afhankelijkheid van fossiele energie te verminderen. Daarom werken we aan de Energietransitie - de overgang naar een volledig duurzame energiehuishouding. In 2019 is gewerkt aan regionale energiekansenkaarten, die inzicht geven in de onderhoudsplanning van de ondergrondse netwerken (gas, water, elektra en riool) en potentiële warmtebronnen weergeven. De kaarten zijn behulpzaam bij het maken van keuzes wanneer welke wijk van het gas los gaat. Dit worden de bouwstenen voor de transitievisie Warmte, waar we in 2020 mee aan de slag gaan.

Sociaal domein

Het Sociaal domein stond in 2019 in het teken van de transformatie waarbij onze inzet was gericht op preventie, efficiency en gezonde financiën. We bouwen verder aan een stevige sociale basis in het Sociaal domein om op langere termijn de ondersteuning te kunnen blijven verlenen die nodig is én om als gemeente financieel gezond te blijven. Daarvoor is met ingang van 2019 een Innovatiebudget Sociaal domein beschikbaar. Hiermee stimuleren we nieuwe uitvoeringspraktijken die inzetten op eigen kracht van inwoners en ondersteuning van buurten en wijken. De projecten dragen bij aan het versterken van de eigen kracht en zelfoplossend vermogen van inwoners, waardoor minder noodzaak ontstaat voor het doen van een beroep op specialistische voorzieningen.

In de Programmabegroting 2019 gaven wij al aan dat we ons als gemeente gesteld zien voor een groeiend financieel tekort binnen het Sociaal domein. Dat is ook een werkelijkheid gebleken. De uitgaven voor Jeugd en Wmo leiden tot een aanzienlijk nadelig effect. Meer hierover bij paragraaf 1.5. Door de vele (financiële) ontwikkelingen binnen het Sociaal domein blijft de opgave om tot begrotingsevenwicht in het Sociaal domein te komen groot. De vraag ligt voor hoe de gemeente ervoor kan zorgen dat inwoners de komende jaren passende zorg tegen aanvaardbare kosten kunnen krijgen. Een vraag die het college graag samen met de raad oppakt.

In 2019 zijn inwoners ondersteund, die niet op eigen kracht kunnen participeren op de arbeidsmarkt. De aanpak is gebaseerd op drie sporen, van werk naar werk, van school naar werk en van uitkering naar werk. De gemeente werkt hierin samen met ondernemers, onderwijs, de Regio Gooi en Vechtstreek en het UWV. In 2019 hebben wij samen met de Regio Gooi en Vechtstreek en de partners binnen de arbeidsmarktregio de arbeidsmarktwerkingsplannen Werken aan Werk en Perspectief op Werk opgesteld. Dit betekent dat vanaf 2020 extra budget beschikbaar is voor verdere ontwikkeling van de inclusieve arbeidsmarkt.

In Gooise Meren kan iedereen meedoen, ook mensen met een laag inkomen. In 2019 zijn de beleidsregels voor het Kinder- en Jeugdbudget vastgesteld. Het Kinder- en Jeugdbudget is bedoeld om kinderen, die opgroeien in gezinnen met een laag inkomen, financieel te ondersteunen bij maatschappelijke participatie. Ook hebben we in 2019 aandacht besteed aan verbetering van schuldhulpverlening. Schuldhulpverlening is belangrijk, omdat schuldenproblematiek vaak leidt tot andere problemen, zoals gezondheidsproblemen en arbeidsverzuim. Verder zijn inwoners, die niet of onvoldoende zelfstandig in hun inkomen kunnen voorzien,

ondersteund met een (bijstands)uitkering. Het streven was om binnen het budget te werken dat het Rijk hiervoor ter beschikking stelt. Dit is gerealiseerd. Eind 2019 werden 834 uitkeringen verstrekt. Het bestand is in 2019 stabiel gebleven.

Veilig

Voor de gemeente Gooise Meren blijft de fysieke en sociale veiligheid een belangrijke prioriteit voor een goed en prettig leefklimaat. We hebben daarbij oog voor het belang van zowel verlaging van de criminaliteit en overlast, als de verhoging van het veiligheidsgevoel van onze inwoners. Dit doen we door de sociale cohesie en betrokkenheid in de buurt te versterken, samen met de inwoners te kijken naar preventie en verbeteringen in de wijken en door samen met andere betrokken hulpdiensten, zoals de politie, te zorgen voor betere handhaving.

We hebben ons in 2019 gezamenlijk ingezet om de veiligheid en leefbaarheid in de woon- en leefomgeving verder te verbeteren. Op de aanpak vermogenscriminaliteit en de aanpak woninginbraak is actief geacteerd in diverse projecten, samen met (georganiseerde) inwoners. Er is ingezet op preventie, onder andere middels voorlichting, workshops, flyeracties, inzet preventiekar, veiligheidsmarkten en de veiligheidskrant. Er is ingezet op actieve samenwerking met bewoners, onder andere door oprichting en uitbreiding van buurtpreventieverenigingen, project Waaks!, Burgernet en WhatsApp-preventie projecten.

Wij hebben in 2019 gewerkt aan de doorontwikkeling van de persoonsgerichte aanpak voor verschillende doelgroepen. In 2019 was deze aanpak gericht op personen, die ernstige veiligheidsproblemen en/of ernstige overlast veroorzaakten. Bijvoorbeeld personen met verward gedrag. In 2019 is een toename te zien van incidenten met deze groep. Hierbij ging het niet alleen om personen met een psychische stoornis, maar veelal om mensen die de grip op hun leven hebben verloren waardoor het risico aanwezig is dat zij zichzelf of anderen schade berokkenen. De signalen vanuit zorg en vanuit veiligheid zijn besproken met het team maatschappelijke zorg. In dit overleg worden de casussen beoordeeld en waar nodig monodisciplinair of integraal opgepakt.

Vitaal

Gooise Meren bezit een enorm potentieel aan inwoners, die willen werken aan de vitaliteit van hun buurt of wijk. Dit gebeurt al door wijkplatforms, stads- en dorpsraden, door vrijwillige inzet, en door inwoners en ondernemers met een breed scala aan initiatieven. In 2019 kwam daar het eerste bewonersplatform in Bussum bij, genaamd Bredius.

Wat bewoners samen doen om anderen te helpen vinden wij van grote waarde. Deze krachten versterken en ondersteunen wij. Dit doen we onder andere via de Initiatieventafel, waar we verbindingen leggen tussen en met initiatiefnemers, kennis delen en voor de buurt waardevolle projecten financieel ondersteunen. Doel is dat duurzame en wederkerige netwerken ontstaan in buurten waardoor de leefbaarheid en samenredzaamheid wordt versterkt. In 2019 zijn 15 initiatieven met ondersteuning van de initiatieventafel tot uitvoering gekomen, zoals Wereldlichtjesdag, Samen Soepen, De Smaak van Syrië, Samen Doen in de Kazerne en de Buurtcamping. Daarnaast zijn er zo'n 20 ideeën binnengekomen die op weg zijn geholpen via de initiatieventafel.

We maken ook werk van het vitaal houden van onze kernen. De gesprekken met inwoners in 2019 leverden ons een eerste beeld op van de opgaven in een buurt of wijk gegeven. Het vormt een mooie basis om te komen tot een wijkontwikkelplan waarbij zowel de behoeften van bewoners e.a. als het huidig gemeentelijk beleid samenkomen. Het wijkontwikkelplan is een plan met een visie op de ontwikkeling van de wijk (wijkvisie), de te bereiken doelen (wijkplan) en een uitwerking van deze doelen in projecten (wijkagenda). Het wijkontwikkelplan geeft een gedeelde focus waardoor er een betere afstemming plaatsvindt tussen de gemeentelijke dienstverlening en de behoeften van de wijk. Hier ligt nog wel een opgave voor 2020 en verder.

Dienstverlening

In 2019 is de dienstverlening aan de inwoners en ondernemers verbeterd. Een groeiend deel van de bevolking wil en gaat steeds meer online voor contact met de overheid. Om hier aan tegemoet te komen is de online

dienstverlening uitgebreid, met behoud van balie en telefonie voor mensen die niet online kunnen of willen. De regeldruk is verminderd, onder andere door directe contacten met ondernemers en hulp voor ondernemers en bedrijven die verstrikt raken in wetten regelgeving. Ook is intern de organisatie zo ingericht dat nog sneller op de veranderende wensen van inwoners voor dienstverlening kan worden ingespeeld. In 2019 zijn hierdoor bijvoorbeeld meerdere digitale formulieren aangepast.

1.3 Tot slot

In 2019 hebben we belangrijke stappen kunnen zetten in de uitvoering van het coalitieakkoord. Enkele resultaten hebben we in deze hoofdlijnen uitgelicht. De resultaten zijn mede te danken aan de vele betrokken ondernemers en inwoners, organisaties en instellingen waar we mee samenwerken, medeoverheden en de inzet van de eigen ambtenaren. Op deze weg gaan wij verder in 2020. Tegelijk zijn er vraagstukken en stevige uitdagingen. Denk aan het Sociaal domein, ruimtelijke ontwikkeling, duurzaamheid, de economische gevolgen van de coronacrisis etc. Uiteraard komt dit terug in de Perspectiefnota 2021-2024, waarin we, zoals al aangegeven bij de Programmabegroting 2020, voor scherpe keuzes staan.

Financieel

1.4 Rekeningresultaat

De jaarrekening eindigt met een positief resultaat van € 1.657.433. Het jaar 2019 werd gekenmerkt door de opstart van veel nieuwe activiteiten, waaronder investeringen. Dit is nog niet gelijk is aan hetgeen voor dit jaar was voorgenomen. Het resultaat is op hoofdlijnen te verklaren door de volgende oorzaken.

1. *Verlaging rekenrente en gevolg voor pensioenverplichtingen*

Door met name verlaging van de rekenrente zijn de pensioenverplichtingen van de gepensioneerde wethouders gedaald met een voordelig resultaatseffect tot gevolg van ruim € 1,9 miljoen.

2. *Pensioenen en wachtgelden*

Door een technische wijziging in de berekening van het benodigde budget om de pensioenen en wachtgelden van wethouders uit te kunnen keren is een incidentele vrijval van € 479.000 ontstaan.

3. *Uitkering gemeentefonds*

De uitkering uit het Gemeentefonds is in onze begroting 2019 tot en met de meicirculaire verwerkt. De latere circulaire kwamen te laat om nog in de begroting te verwerken. Deze hebben een nadelig effect van ruim € 1,6 miljoen. In de septembercirculaire was sprake van neerwaartse aanpassingen van de uitgavenritmes van het Rijk, zoals bij de ministeries van I&W en Defensie, het sluiten van het Pensioenakkoord en maatregelen van het Woningmarktpakket. Door de lagere uitgaven van het Rijk daalt ook de uitkering uit het Gemeentefonds (trap-op-trap-af systematiek). We hebben u hierover met een raadsmededeling geïnformeerd. In de decembercirculaire is een nadelige correctie verwerkt van de Integratie uitkering Sociaal domein.

4. *Budgetten gebundelde uitkeringen*

Door een hogere Vangnetuitkering 2017 en een hogere toekenning vanuit het Rijk valt het saldo van baten en lasten BUIG hoger uit dan de raming. Dit levert per saldo een positief resultaat op van ruim € 1 miljoen.

5. *Kosten Sociaal domein*

De uitgaven voor zowel Jeugd als Wmo volgen voor Gooise Meren de landelijke trend en leiden tot een aanzienlijk nadelig effect van € 1,7 miljoen op het resultaat. De overschrijding op Jeugd wordt veroorzaakt door een toename van het aantal jongeren dat een beroep doet op de Jeugdwet. Daarnaast hebben deze jongeren steeds vaker zwaardere en duurdere vormen van hulp en ondersteuning nodig. De hogere uitgaven voor Wmo worden vooral veroorzaakt door de invoering van het abonnementstarief.

6. *Hogere opbrengsten verkoop erfpachtgronden en leges*

Er is sprake van hogere opbrengsten door verkoop van erfpachtgronden en hogere leges omgevingsvergunningen voor diverse grotere projecten. Samen een voordeel van ruim € 1,2 miljoen.

7. *Beheerplannen buitenruimte*

De regelgeving schrijft voor dat we op basis van de eind 2018 vastgestelde onderhoudsbeheerplannen eventuele tekorten of overschoten in de onderhoudsvoorzieningen bijstorten dan wel afromen. Per saldo levert deze exercitie een positief effect van € 0,6 miljoen. Deze verlaging laat onverlet dat de geplande

periodieke actualisatie van de beheerplannen zeer waarschijnlijk zal leiden tot een toekomstige behoefte aan structurele toename.

Over te hevelen budget

Een aantal andere budgetten is niet (volledig) uitgegeven. Anders gezegd: van enkele incidentele budgetten, waar in 2019 gemaakte afspraken aan ten grondslag liggen, zijn/worden de werkzaamheden later dan verwacht gestart en voortgezet in 2020. De financiële verplichtingen en dekking, die in 2019 zijn aangegaan, moeten hiertoe worden overgeheveld naar het boekjaar 2020. Dit betreft in totaal een bedrag van € 1,6 miljoen. Voorbeelden hiervan zijn projecten binnen Bescherming en Opvang, Uitvoering Wet WOZ, Omgevingswet, Rijksmiddelen voor het Energieloket en de Transitievisie Warmte. U vindt hierover meer informatie bij de betreffende programma's. In het raadsvoorstel Jaarstukken 2019 doen wij voorstellen voor de verwerking van het rekeningresultaat en welke bestemmingen wij aan deze middelen willen geven.

Ontwikkeling financiële positie

Weerstandsvermogen

De algemene reserve en bestemmingsreserves hebben als doel om specifiek gemeentelijk beleid te bekostigen en dienen als buffer om eventuele onverwachte tegenvallers op te vangen. Hierdoor wordt voorkomen dat bij tegenvallers direct moet worden bezuinigd of de belastingen moeten worden verhoogd.

Gedurende 2019 is het eigen vermogen van de gemeente gedaald van € 58 naar € 53 miljoen. Hierbij is het resultaat van deze jaarrekening meegenomen (€ 1.191.000 voordeel). De daling houdt met name verband met de verliesvoorziening voor de grondexploitatie Bredius van € 5,8 miljoen. Ondanks de daling bezit Gooise Meren een stevige buffer om tegenvallers op te vangen. Wel zien we hierbij een enigszins neerwaartse trend omdat we jaarlijks meer onttrekken dan toevoegen aan de algemene reserve. Ook de crisis met betrekking tot het coronavirus zal op deze buffer een negatieve invloed hebben.

De financiële kengetallen, zoals opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen, onderstrepen de huidige robuuste financiële situatie waarin Gooise Meren zich bevindt. De schuldenlast, structurele exploitatieruimte en het grondexploitatie-risico van Gooise Meren scoren ten opzichte van de normen zeer goed. De solvabiliteit is iets verlaagd ten opzichte van 2018 en blijft een aandachtspunt. De belastingdruk ligt iets boven het landelijk gemiddelde. Dit moet in verhouding worden gezien met het ruime aanbod van voorzieningen in Gooise Meren. De provincie Noord-Holland heeft mede op basis hiervan besloten dat het lichtste (repressieve) toezichtregime voor Gooise Meren dit jaar voldoet.

Meerjarenperspectief

De huidige meerjarenbegroting 2020-2023 laat weliswaar nog een afnemend structureel positief exploitatiesaldo zien, maar dat structurele saldo komt wel steeds meer onder druk te staan, gelet op bovenstaande analyse. Diverse structurele lasten, zoals de toenemende personeelslasten, de kosten binnen het sociaal domein en de verwachte extra kosten na actualisatie van de beheerplannen, kunnen niet gedekt worden vanuit bestaande reserves en zullen derhalve vragen om structurele oplossingen. Hierop komen we in de Perspectiefnota 2021-2024 bij u terug. De jaarrekening eindigt met een positief resultaat van € 1.191.000. Het jaar 2019 werd gekenmerkt door de start van veel nieuwe activiteiten, met als uitvloeisel (nieuwe) investeringen. Dit neemt niet weg dat dit nog niet in de volle breedte gelijk is aan hetgeen voor dit jaar was voorgenomen. U leest hierover meer onder het onderdeel Beleid.

Leeswijzer

Uitgangspunten

In het kader van de voorbereiding van de fusie zijn richtlijnen ontwikkeld voor de producten uit de planning en control cyclus inclusief de jaarstukken. Deze richtlijnen worden sindsdien gehanteerd. De indeling en inhoud van deze jaarstukken zijn dan ook gelijk aan die van de Programmabegroting 2019-2022. In deze jaarstukken herkent u dan ook de opzet van de Programmabegroting. Daar waar het bij de begroting draait om vragen als: wat willen we bereiken, wat gaan we ervoor doen en wat mag het kosten, zoemen de jaarstukken in op: wat

hebben we bereikt, wat is daarvoor gedaan en wat heeft het gekost? De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de jaarstukken. U vindt hier informatie over lokale heffingen, het weerstandsvermogen en de risicobeheersing, onderhoud van kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en het grondbeleid.

Beleidsindicatoren

In de programma's vindt u beleidsindicatoren, die die vanuit de regelgeving verplicht zijn. Op grond van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn gemeenten gehouden om in de programma's in de begroting (artikel 8 BBV) en in de programmaverantwoording in het jaarverslag (artikel 25 BBV) de beoogde en gerealiseerde maatschappelijke effecten van de verschillende programma's toe te lichten volgens zogenoemde beleidsindicatoren. Bij ministeriële regeling is daartoe een uniforme lijst van beleidsindicatoren vastgesteld. Daarbij is ook voorgeschreven welke bron gemeenten voor de verantwoording moeten gebruiken. Op de website Waarstaatjegemeente.nl kan iedereen deze indicatoren en andere gegevens van de gemeente vergelijken met andere gemeenten in Nederland.

Toelichting op verschillen

In deze jaarstukken proberen wij zo goed mogelijk toe te lichten waarom er afwijkingen zijn tussen de voorgenomen plannen uit de begroting en wat er daadwerkelijk gerealiseerd is. Ook de financiële over- en onderschrijdingen worden verklaard. Er zijn nog enkele situaties waar ogenschijnlijke onder- en overschrijdingen verklaard worden door 'technische redenen'. In deze gevallen zijn het budget en de kosten niet op dezelfde post terecht gekomen. Als kosten op een andere plek in de begroting geboekt staan, geeft dat het beeld van een overschrijding terwijl op de plek van het budget een onderschrijding te zien is. Deze vertekening speelt specifiek bij het toerekenen van de salarislasteren aan de diverse programma's in de begroting, conform BBV-regeling. Deze kosten zijn apart weergegeven onder doorbelasting en worden centraal toegelicht in programma 9.